

Marina Marinković, Sanja Zubčić

FONOLOGIJA MJESNOGA GOVORA SMIŠLJAKA U ISTOČNOME GORSKOM KOTARU

dr. sc. Marina Marinković, Zavod za lingvistička istraživanja HAZU, mvalencic@hazu.hr, Zagreb
dr. sc. Sanja Zubčić, Filozofski fakultet, szubcic@ffri.hr, Rijeka

izvorni znanstveni članak

UDK 811.163.42'282(497.5 Smišljak)

rukopis primljen: 19. 9. 2016.; prihvaćen za tisak: 15. 12. 2016.

U radu se na temelju rezultata vlastitoga terenskoga istraživanja opisuje fonologija mjesnoga govora Smišljaka, koji je u dosadašnjim dijalektološkim istraživanjima pridružen istočnome poddijalektu kajkavskoga goranskoga dijalekta. Analiziraju se inventar, realizacija i distribucija vokala, konsonanata i prozodijskih jedinica, te se donosi njihov povijesni izvod.

Ključne riječi: kajkavsko narječje; goranski dijalekt; istočnogoranski poddijalekt; govor Smišljaka; fonologija

1. Uvod

Cilj je ovoga rada analiza fonološke razine mjesnoga govora Smišljaka¹. Smišljak je smješten u istočnome Gorskom kotaru. Administrativno se nalazi na području grada Vrbovskog², a u kontekstu crkvenoga ustroja dijelom je župe u Lukovdolu. Danas malobrojna djeca ovoga sela osnovnu školu pohađaju u susjednome Severinu na Kupi.

Zbog mogućnosti usporedbe s ostalim mjesnim govorima, ali i poštivanja više-desetljetne prakse u kroatističkoj i drugim zapadnojužnoslavenskim dijalektologijama, u ovome se radu fonološka razina analizira prema uvriježenim metodološkim postavkama i polazištima utvrđenim u *Fonološkim opisima* (1981): analiziraju se inventar, realizacija i distribucija vokala, konsonanata i prozodijskih jedinica, te se donosi njihov povijesni

¹ Fonološki opis ovoga govora temeljen je na istraživanjima provedenima za doktorski rad Marine Marinković (*Fonologija i morfologija istočnogoranskih kajkavskih govora*), obranjenome 2015. pri Odsjeku za kroatistiku Filozofskoga fakulteta u Rijeci pod mentorstvom dr. sc. Sanje Zubčić i komentorstvom dr. sc. Anite Celinčić.

² Na području Gorskoga kotara nalazi se još jedno naselje istoga imena, u sklopu Općine Brod Moravice.

izvod. Terenska istraživanja kojima su prikupljeni podatci provođena su u nekoliko navrata u razdoblju između 2008. i 2013. godine. Ispitanici su bili Željko Valenčić (1949.) i najstarija stanovnica sela, Draga Klobučarić (1927.).

1.1. Dosadašnje spoznaje o mjesnome govoru Smišljaka i susjednim govorima

U dijalektološkim istraživanjima provođenima u prošleme stoljeću na području istočnoga Gorskog kotara govor ovoga punkta nije bio iscrpnije proučavan. Mjesni govor Smišljaka u tim je radovima uglavnom uključivan u hijerarhijski više sustave (Barac-Grum 1993: 38) ili spominjan u kontekstu sličnosti sa susjednim govorima (Barac-Grum – Finka 1965: 386).

Početak intenzivnijeg i ozbiljnijeg istraživanja istočnogoranskih kajkavskih govora seže u šezdesete godine prošloga stoljeća. Nakon kratkoga fonološkoga i morfološkoga opisa govora Severina na Kupi Pavle Ivić (1961) utvrđuje, između ostalog, i njegova dva važna akcentuacijska svojstva: cirkumfleks u onim kategorijama koje su karakteristične za ostale hrvatske kajkavske govore te gubitak intonacije: „...dugi akcent izgovara se uzlazno sem na ultimi gdje je silazan, a kratki akcent uvek je silazan i oštar...” (1961: 196). Ubrzo nakon toga uslijedili su radovi Vide Barac-Grum i Božidara Finke kojima je u fokusu interesa uglavnom bio govor Lukovdola, no nerijetko s komparativnim pristupom u odnosu na druge, susjedne punktove. U tom kontekstu kajkavske govore istočnoga Gorskoga kotara B. Finka i V. Barac-Grum objedinjuju u lukovdolski govorni tip (Finka 1974; Finka i Barac-Grum 1981: 419–432) vezujući uz njega nekoliko glavnih obilježja: monofonški vokalizam, zatvorenost vokala *e* i *o* u dugome slogu, glas *o* na mjestu stražnjeg nazala, obezvučenje krajnjih zvučnih suglasnika, duljenje akcenta “ na starom mjestu, nastavak *-ov* u G mn. imenica muškoga roda, upitno-odnosna zamjenica *kě(j)* za neživo, tvorba futura pomoću svršenog prezenta glagola *biti* i dr. Na koncu, u monografiji o dvama zapadnogoranskim govorima Josip Lisac luči dva poddijalekta kajkavskoga goranskoga dijalekta, nazvanima prema geografskome prostiranju, te manjemu, istočnome poddijalektu pridružuje punktove oko Lukovdola, Osojnika i Severina na Kupi, dok „sav preostali teren, već od Zaumola i Plemenitaša na zapad, pripada zapadnomu poddijalektu goranskog dijalekta” (Lisac 2006: 11).

Najrecentnija istraživanja govora istočnoga goranskoga poddijalekta pokazala su da se svi kajkavski istočnogoranski govori prema odabranim fonološkim i morfološkim kriterijima mogu uvrstiti u tri skupine: jugoistočnu, središnju i sjeverozapadnu (Marinković 2015). Mjesni govor Smišljaka odabran je kao reprezentant središnje skupine istočnogoranskih kajkavskih govora. Činjenica da govor Smišljaka prethodno nije bio opisan, te da se radi o reprezentativnom mjesnom govoru zasebne skupine govora istočnogoranskoga poddijalekta bila je osobitom motivacijom za nastanak ovoga rada.

2. Fonološki opis mjesnoga govora Smišljaka

2.1. Vokalizam

2.1.1. Inventar i distribucija

Vokalski je inventar monoftonoški, čine ga 5 jedinica u dugome slogu te 6 u kratkome i nenaglašenome.

ī				ū
	ē		ō	
		ā		

i				u
	e	ə	o	
		a		

Silabemi su i *ɾ* (naglašeni i nenaglašeni), *ɹ* te nenaglašeni *l* i *ʎ*.

Tablica 1: Dugi vokali

ī	<i>p'išćanci</i> 'pilići', <i>gor'ī</i> 3. jd. prez., <i>ocv'irki</i> 'čvarci', <i>pom'ivat</i> inf. 'prati sude', <i>koč'ija</i> , <i>lept'ir</i> , <i>R'ibļe</i> top., <i>rak'tja</i> , <i>žalod'ija</i> 'hladetina', <i>posad'ila</i> pr. r. ž. jd., <i>Gr'ič</i> top.
ē	<i>g'ērma</i> 'kvas', <i>vod'ē</i> G jd., <i>sop'ěk</i> 'opet', <i>m'ēļa</i> , <i>R'ēka</i> , <i>kor'ēņe</i> , <i>s'ēno</i> , <i>razum'ēmo</i> 1. mn. prez., <i>peč'ēnka</i> , <i>čer'ēva</i> , <i>več'ēra</i> , <i>šč'ēra</i> 'jučer', <i>č'ēpet</i> 'čučati' inf., <i>f'ēkica</i> 'jaglac'
ā	<i>l'āne</i> 'lani', <i>nov'āc</i> G mn., <i>dox'āja</i> 3. jd. prez. 'dolazi', <i>m'āčka</i> , <i>opr'āla</i> pr. r. ž. jd., <i>prašč'āk</i> 'svinjac', <i>dux'ān</i> , <i>dom'āči</i> , <i>dam'āļski</i> , <i>t'āst</i> , <i>p'ān</i> , <i>m'ānom</i> I jd.
ō	<i>st'ōpnik</i> 'naprava za proizvodnju žitne kaše', <i>kok'ōš</i> , <i>r'ōka</i> , <i>v'ōšč'i</i> 3. jd. prez. 'priušti', <i>v'ōs</i> 'voz sijena', <i>vr'ōče</i> , <i>z'ōbi</i> , <i>p'ōt</i> , <i>faž'ōn</i> , <i>l'ōvnica</i> 'kup sijena', <i>D'ōbrava</i> top.
ū	<i>gl'ūx</i> , <i>r'ūž'it</i> inf., <i>boc'ūn</i> , <i>kap'ūtof</i> G mn., <i>min'ūt</i> G mn., <i>c'ūrək</i> 'ledena siga', <i>r'ūška</i> 'kruška', <i>ž'ūt</i>

Dugi slogotvorni sonant

ɹ	<i>k'ɹt</i> , <i>v'ɹnit</i> inf., <i>k'ɹf</i> , <i>rašt'ɹkano</i> , <i>t'ɹče</i> 'vinograd' ³ , <i>č'ɹno</i> , <i>t'ɹdo</i> , <i>zad'ɹt</i> 'zaostao', <i>s'ɹkat</i> inf., <i>šv'ɹļat</i> inf., <i>čet'ɹtək</i> , <i>f'ɹkat</i> inf. 'namatati/zamatati'
---	---

³ U značenju 'trs' u uporabi je leksem *t'ɹta*.

Tablica 2: Kratki vokali (naglašeni i nenaglašeni)

i	t'ič 'jastreb', šen'ica, kup'ina, peč'ina, Pri vod'ice top., Gor'ica top., gr'intaf, lis'ica, n'išče 'nitko', kob'ila; kob'ilica 'skakavac', vis'oka
e	or'exi N mn., m'efko, st'eļa, oc'edit inf., ob'esit inf., sik'era, m'eja, iskor'enit inf., kol'eno, p'ena; Sever'inu L jd., DL jd. svek'ŕve, Pl'ešivice
a	s'an, j'agodo I jd., j'ačmen, prevr'ačat inf., j'arit inf. 'vući', m'ajcen 'malen', orexn'ača, g'anak, kŕm'ača, gr'anko 'gorko', l'axko; z'abava, D'el'nica L mn., dŕv'ena
o	'okno, k'oren, kv'očka, r'oča 'ručka', ž'oknit inf. 'udariti', st'oza, r'ogle, t'oča, ošp'otat inf., v'ol, b'olest, 'otac, 'ost 'ocat', t'orək; rok'ami LI mn., ž'eno A jd.
u	p'ux, v'ura, b'uča, d'usat inf. 'lupati', cimb'ura, V'uzəm, kuk'uris; ľudm' I mn., DL jd. j'ārcu, z'ājcu, Jed'ŕču, Kl'āncu
ə	m'ənit inf. 'trljati', d'ənəs, p'əs, l'əzgat inf. 'palucati jezikom', k'əsno, nat'əšče, g'ənit se inf. 'trgnuti se, pomaknuti', m'əgla, l'əkāt; c'ūrək, sv'ētək 'blagdan', r'ekəl pr. r. m. jd.

Kratki slogotvorni sonanti

ŕ	v'ŕba, p'ŕst, št'ŕpčīt inf. 'biti nervozan', x'ŕge, x'ŕbət, k'ŕčli pl. t. m. 'ostatci od obrade kolca', svek'ŕva, ost'ŕva 'rašljasti deblji stup (od debla) oko kojega se slaže stog sijena'; št'okŕl 'stolica bez naslona', pŕt'ila pr. r. ž. jd., 3. jd. prez. smŕd'ī, sŕb'ī
l̥	škŕn'icl̥ 'papirnata vrećica', sn'icl̥
l̥	p'enzl̥ 'kist', p'ēgl̥ 'pegla', šp'ēgl̥ 'ogledalo', r'igl̥ 'zasun na vratima', kr'igl̥, v'andl̥ 'plastična kadica', kn'ēdl̥, resn'ēdl̥ 'pribadača sa širokom glavom', xŕn'ād̥l̥ 'ukosnica, šnala', štr'ūd̥l̥

Fonem /ə/ u nenaglašenome slogu nerijetko se zamjenjuje vokalom *a* (tēkəl || tēkal, mðzək || mðzak) stoga se može govoriti o jednosmjernoj opoziciji. Premda zabilježena i u kratkome naglašenome slogu (dēska || daska), alternacija ə > a u toj se poziciji čuje rjeđe nego u nenaglašenoj.

U inicijalnoj poziciji u riječi nisu potvrđeni primjeri dugih vokala ē i ō.

Ispred inicijalnoga *u-/ū-* < **u-/ū-*, *u-* < **ŕ-* te inicijalnoga *o-/ō-* < **ŕ-/ō-* dolazi protetsko *v*: v'ūsta, v'ūxa 'uši', v'us 'uz' prij., v'ūgarki 'krastavci', v'ūroki, vudŕ'ila se, v'ura, v'ujče, v'ūna 'ujna', v'ūsek⁴ 'usjek', vuč'ila pr. r. ž. jd.; v'uglen, vugl'ēnica; v'ōsko, v'ozəl 'čvor'. Proteza ostaje i nakon prefiksacije osnovne riječi: nav'učit, nafč'ila. Proteza *v-* nije potvrđena u primjerima: ufat se 'nadati se', ulica, ūpornost, udica. Protetsko *x* potvrđeno je ispred slogotvornoga *ŕ* u primjerima x'ŕš, x'ŕja, xŕj'avo, x'ŕvŕlo se, x'ŕzəl pr. r. m. jd. 'rzao'.

⁴ I top. V'ūsek – šuma iznad usjeka kroz koji je trebala prolaziti pruga, ali je izgradnju prekinuo 2. svjetski rat.

Skup črě (< *čer-) dao je tzv. kajkavsko punoglasje *ere*: čer'ěšna, čer'ěvo, čer'ěp 'crijep'.

Zamjena vokala *o* > *u* uz nazale u naglašenim i nenaglašenim slogovima leksički je vezana uz nekoliko primjera: *'unaj*, *'ün*, *'unda*, *'unde* 'ondje', *onul'iko*.

Uklanjanje zijeva potvrđeno je u glagolima zamjenom *u* > *v* (> *f*): *j'āfče*, *j'āfkale*, *mj'āfče*. Međutim, zijev nije uklonjen u posudenicama *'auto*, *'Austrija*, *Austr'ālija* te u imenicama *p'auk*, *p'aučina*, *p'aun*. U riječima preuzetima iz standardnojezičnoga sustava zabilježene su potvrde *kupa'ōna*, *pra'ōna*, ali i uklanjanje zijeva u slijedu *io*: *avij'ōn*, *gostij'ōna*. Razlika u realizacijama zasigurno je uvjetovana artikulacijskim značajkama susljednih vokala pa se sonant *j* češće umeće među vokale koji su artikulacijski udaljeniji.

Do ispadanja vokala došlo je u inicijalnome, medijalnome i finalnome slogu. Ispadanje inicijalnoga vokala u korpusu je potvrđeno samo u oblicima glagolskoga pridjeva radnoga glagola u značenju 'ići': *š'ol*, *š'la*, *š'lo*, *š'li*, *š'le*, *š'la*.

Najviše potvrda ispadanja vokala u medijalnom slogu zabilježeno je u 2. mn. imp. glagola prve, četvrte i pete vrste gdje je reducirani visoki prednji nenaglašeni vokal *i*: *z'emte*, *r'ecte*, *div'ānte*, *z'ofte* 'zovite', *v'oste* 'vozite', *p'ičte* (< *p'ičit* 'bježati, juriti'), *b'ište* 'bježite', *d'ršte* 'držite'. Osim toga, vokal u medijalnom slogu ispao je i u primjerima *'idmo* 'idemo', *pond'ēļok*, *'ost* 'ocat'.

Ispadanje finalnoga vokala zabilježeno je u nekih priloga (*s'im*, *t'am*, *n'ikam*, *d'ost*, *ov'ot*, *oz'āt*, *naop'āk*, *pos'ut*, *'upraf* 'upravo', *popr'ēk*, *r'at* 'rado', *odon'ūt* 'odonuda', *tob'ōš*, *zab'ādaf*), u komparativa načinskih i količinskih priloga (*b'ol*, *g'or*, *v'iš*), kod prijedloga *m'et* 'među' te u česticama *n'ek*, *s'am* 'samo'.

Akanje je potvrđeno jedino u primjeru *nac'ō* 'večeras'.

Promjena *pro-* > *pre-* potvrđena je na malome broju primjera: *prec'ērat*⁵, *preced'ila* pr. r. ž. jd., *preg'añat*, *prekl'ēl* pr. r. m. jd., *preš'ācat* 'procijeniti, ocijeniti odoka'.

2.1.2. Realizacija vokala

Zatvoreno *o* javlja se i u kratkim naglašenim i nenaglašenim slogovima: [*nðsit*, *mlēko*, *ðomāčā*]. Zatvoreno kratko *ē* čuje se najčešće u prednaglasnome položaju: [*dēcē* G jd, *ježike* L mn., *jednāko*, *negðva*]. Alofon [*a*] javlja se u dugome slogu: [*grāt*, *grāna*, *xlāt*].

Vokali *ē* i *ō* nerijetko se mogu izgovoriti i 'srednje': [*lēp*, *pôt*]. Vokal *ē* fakultativno se realizira i kao diftong [*ei*] : [*zamēiče* 3. jd. prez., *mēīste* L mn].

U susjedstvu nazala vokali se fakultativno nazaliziraju, a konsonant se pritom izgovara oslabljeno: [*ūⁿ*] 'on, onaj', [*nīsam*].

Silabemi *r* i *ř* uvijek se realiziraju monoftonski.

⁵ Ovaj je glagol ovjeren samo u frazemske izričaju *prec'ērat s'ako k'ūno* 'biti jako štedljiv'.

2.1.3. Podrijetlo

Naglašeni vokali

<i>ī</i>	< <i>ī</i> : <i>l'ice</i> , <i>dob'ila</i> pr. r. ž. jd., <i>kr'iš</i> , <i>let'ī</i> 3. jd. prez., <i>lasm'ī</i> I mn., <i>po noč'ī</i> L jd., <i>is Moč'īl</i> (< top. <i>Moč'ile</i>), <i>spomen'ik</i> , <i>posad'iš</i> 2. jd. prez., <i>vuč'im</i> 1. jd. prez.
	< sekundarno naglašenoga i naknadno produženoga kratkoga <i>i</i> u nezadnjemu slogu u višesložnim imenicama sa sufiksom <i>-ina</i> : <i>vruč'ina</i> , <i>debl'ina</i> , <i>vis'ina</i> , <i>pet'ina</i> , <i>star'ina</i>
	< dugog <i>jā-</i> u <i>'īne</i>
	< <i>ě</i> u: <i>l'ivat</i> , <i>prol'ivat</i>
<i>i</i>	< <i>i</i> : <i>r'it</i> , <i>m'iš</i> , <i>kopr'iva</i> , <i>lis'ica</i> , <i>kob'ila</i> , <i>kop'ito</i> , <i>r'iba</i> , <i>š'iba</i> , <i>m'islet</i> inf. 'misлити', <i>š'irok</i> , <i>lesn'ika</i> 'sorta necijepljene jabuke'
	< <i>ě</i> u <i>t'irat</i> , <i>m'isec</i> , <i>b'ižat</i> , <i>bl'iskat</i> , <i>s'im</i> 'ovamo'
	< <i>jā-</i> u 'igral pr. r. m. jd., 'iskra
<i>ē</i>	< <i>ē</i> : <i>m'ēla</i> , <i>z'ēle</i> , <i>r'ēbra</i> N mn., <i>s'ēla</i> N mn., <i>ž'ēnska</i> , <i>s'ēdmi</i>
	< naknadno produženoga kratkoga <i>e</i> : <i>zd'ēnāc</i> , <i>t'ēlāc</i>
	< <i>ě</i> : <i>l'ēp</i> , <i>sm'ēx</i> , <i>r'ēžem</i> 1. jd. prez., <i>ml'ēko</i> , <i>m'ēsīt</i> inf., <i>s'ēno</i> , <i>t'ēlo</i> , <i>kolc'ē</i> L mn.
	< <i>ē</i> : <i>gr'ēda</i> , <i>p'ētāk</i> , <i>sv'ētāk</i> , <i>kl'ēl</i> pr. r. m. jd., <i>z'ēl</i> pr. r. m. jd., G jd. <i>dec'ē</i> , <i>vod'ē</i> , <i>nač'ēt</i> , <i>nap'ēt</i> , <i>z'ēpst</i> inf., <i>m'ēso</i> , <i>gov'ēdina</i> , <i>ž'ēja</i> , <i>kl'ētva</i> , <i>dev'ēti</i> , <i>des'ēti</i>
	< <i>ē</i> : <i>m'ēt</i> , <i>l'ēt</i> , <i>j'ēs</i> , <i>š'ēst</i> , <i>smeč'ē</i>
<i>e</i>	< <i>ě</i> : <i>j'est</i> , <i>ml'et</i> , <i>xr'en</i> , <i>r'epa</i> , <i>br'eza</i> , <i>v'era</i> , <i>l'eto</i> , <i>d'elo</i> , <i>v'etər</i> , <i>d'eca</i> , <i>dv'esto</i> , <i>s'edet</i> , <i>st'enica</i> , <i>sv'etəl</i> , <i>ned'eļa</i> , <i>nev'esta</i> , <i>pos'ekli</i> pr. r. m. mn.
	< <i>e</i> : <i>ž'ep</i> , <i>s'e</i> 'sve', <i>mr'e</i> 3. jd. prez., <i>šl'e</i> pr. r. ž. mn., <i>n'ebo</i> , <i>d'evet</i> , <i>ž'ena</i> , <i>s'elo</i> , <i>s'estra</i> , <i>č'elo</i>
	< <i>ę</i> : <i>z'et</i> 'zet', <i>v'eč</i> , <i>pr'eja</i> , <i>j'ezik</i> , <i>prej'emi</i> (< <i>prej'ēt</i>) 2. jd. imp. 'primi'
	< <i>i</i> u <i>sik'era</i>
<i>ā</i>	< <i>ā</i> : <i>m'āst</i> , <i>gl'āt</i> , <i>vr'āk</i> , <i>korb'āč</i> 'bič za stoku', <i>kov'āč</i> , <i>kol'āč</i> , <i>ot'āva</i> , <i>gl'āva</i> , <i>ok'āpat</i> , <i>j'āpno</i> , <i>str'āža</i> , <i>z'ājāc</i> 'zec', <i>sk'ākala</i> pr. r. ž. jd., <i>j'ājca</i> N mn.
	< <i>ā</i> : <i>d'ān</i> , <i>p'ān</i> , <i>s m'ānom</i> , G mn. <i>sest'ār</i> , <i>bres'āk</i>

a	< a: br'at, m'ak, dl'an, pr'ak, zdr'af, j'abuka, kr'ava, lop'ata, k'aj, j'agoda, s'aja, p'ameti G jd., žen'ami LI mn.
	< ə: k'ade, m'alín, v'aǎle, m'aša, st'aklo, s'an, š'av, č'abər, t'ama, l'axko, l'agat, s'af, m'axovina, s'ajəm
	< ɛ iza j: j'adrka, j'ačmen
ō	< ō pri progresivnome pomaku starih silaznih naglasaka na sljedeći slog: kok'ōš, kok'ōt
	< naknadno produženoga o: dv'ōji, tr'ōji, k'ōǎle zb. od k'olac, besn'ōča
	< ō u jedinome slogu, produženom kompenzacijskim duljenjem ⁶ : n'ōs, l'ōj, v'ōs 'voz sijena', k'ōst
	< ō: sv'ōra, k'ōža, 'ōsmi, k'ōñski, 'ōkna N mn., I mn. k'ōñi, v'ōli
	< položajnim produljenjem primarno kratkoga o u nastavku G mn. imenica muškoga roda: stol'ōf, vol'ōf, snop'ōf
	< ō: z'ōp, m'ōš, p'ōt, t'ōp 'tup', k'ōt, p'ōpək, b'ōbnat inf. 'bubnjati', r'ōka, g'ōsto, vr'ōče, k'ōpat se 'kupati se', okr'ōgla, nap'ōtila pr. r. ž. jd. 'naputila', D'ōbrava top., razl'ōčit inf., I jd. mašč'ō, košč'ō, koz'ō, ofc'ō, čerj'ō
o	< o: p'op, kr'of, dr'obno 'sitno', m'olit inf., t'opəl, 'ofca, kon'opla, d'obər, sub'ota
	< ɔ: b'om, b'oš, s'o 3. mn. prez., t'oča, r'oča, rob'ača
	< ə samo u st'ozā
ū	< ū: s'ūx, ž'ūǎ, mex'ūr, trat'ūr, pand'ūr, G mn. v'ūx, m'ūx, min'ūt, cimb'ūr (od: cimb'ura 'sorta šljive'), j'ūxa, p'ūxat, t'ūja 'tuđa', p'ukat, v'ūsta, g'ūǎit
	< ǔ: k'ūk, ž'ūt, v'ūk, č'ūn, ž'ūč, p'uš, b'ūx G mn., s'ūnce, ž'ūta, d'ūžna, k'ūne se 3. jd. prez., ž'ūna, t'ūčem
	< ō: k'ūkoǎ, pr'ūče, tr'ūt, kr'ūk
u	< u: ǎ'uk, d'ux, sr'ušit inf., j'ut্রে 'sutra', šǎ'ušaj 2. jd. imp., c'ukat inf. 'navlačiti', č'udo
	< ǔ: p'ux, b'uxa, s'uza, p'uno, v'una, m'učat, v'uxko 'vlažno'
	< ɔ: kl'upko, g'ubaf, p'up, g'uska, g'usenica
ə	< ə: d'ənəs, p'əs, m'əgla, n'əčka 'načve', š'əl pr. r. m. jd., p'əkəl, k'əsno, k'əšne komp., nat'əšče 'natašte', s'əda, z'əlva 'zaova', b'əzək 'bazga'

⁶ Kompenzacijskim duljenjem nisu zahvaćeni primjeri v'ol, g'ol, pl'ot 'ograda', ili je primarno dugi naglasak sekundarno pokraćen.

Naglašeni slogotvorni sonant

ɾ	< ɾ: <i>s'ɾčeko</i> , <i>b'ɾdo</i> , <i>m'ɾkva</i> , <i>x'ɾdat</i> inf. 'glodati', <i>f'ɾkni</i> 2. jd. imp. (< <i>f'ɾknit</i> 'baciti'), <i>pov'ɾzi</i> 2. jd. imp. 'stavi', <i>x'ɾskavica</i> , <i>x'ɾga</i> , <i>p'ɾne</i> 'pogr. odjeća'
ʃ	< ʃ: <i>s'ʃp</i> , <i>čet'ʃta</i> red. br. 'četvrta', <i>ob'ʃni</i> 2. jd. imp. 'okreni', <i>t'ʃn</i> , <i>x'ʃkat</i> inf., <i>č'ʃna</i> , <i>pož'ʃla</i> pr. r. ž. jd., <i>ž'ʃt</i> 'drvo kojim se učvršćuje voz sijena', <i>K'ʃč</i> top.

Nenaglašeni vokali

i	< i: <i>s'aki</i> 'svaki', <i>j'unci</i> , <i>štrig'afka</i> 'štriga', <i>misl'eli</i> pr. r. m. mn., <i>pripr'avit</i> inf., <i>Gorič'ani</i> etnik
	< ě u: <i>sik'era</i> , <i>č'ovik</i>
	< u sufiksu -ni- (< *ny-) u glagola II. vrste: <i>r'init</i> 'gurnuti', <i>pr'ignit se</i> , <i>m'aknit</i> 'maknuti', <i>n'agnil se</i> pr. r. m. jd., <i>pog'inili</i> pr. r. m. mn., <i>prev'ɽnila</i> pr. r. ž. jd.
	< početnoga jə-: pr. r. m. mn. <i>isk'ali</i> , <i>igr'ali</i>
e	< e: <i>vel'im</i> , <i>j'agle</i> m. pl. t. 'grubo samljeveno kukuruzno brašno', <i>vret'eno</i> , <i>ned'eło</i> A jd., <i>čet'ɽto</i> AI jd., <i>zel'ɛnik</i> 'vrt na kojem se uzgaja povrće'
	< ə samo u <i>b'ōgec</i>
	< ɛ u zanaglasnome položaju: <i>d'ēte</i> , 'ime, <i>m'isec</i> , <i>k'oŋe</i> A mn.; ě u: <i>p'amet</i> , G jd. <i>d'ūše</i> , <i>gl'āve</i> ; A jd. osobnih zamjenica <i>me</i> , <i>te</i> , <i>se</i>
	< ě: <i>dec'ɛ</i> G jd., <i>cep'ika</i> , <i>mex'ūr</i> ; u glagolima 1. razreda III. vrste: (<i>do</i>) <i>ž'ivet</i> , <i>č'āmet</i> , <i>g'oret</i> , <i>sm'ɽdet</i> ; u DL jd. imenica te zamjenica ženskoga roda koje idu prema imeničkoj promjeni: <i>s'estre</i> , <i>Gor'ice</i> , <i>m'ene</i> , <i>tv'oje</i> , 'one; L mn. imenica m. i s. r.: <i>s'ēle</i> , <i>zel'ɛnike</i> , <i>d'ɽve</i> ; I jd. i GDLI mn. riječi koje idu prema pridjevsko-zamjeničkoj sklonidbi: I jd. <i>č'ɽnem</i> , <i>dr'ūgem</i> ; GL mn. <i>č'ɽne</i> , <i>dr'ūge</i> ; D mn. <i>st'ōtem</i> ; I mn. <i>l'ēpemi</i> , <i>n'ovemi</i> , <i>dug'āčkemi</i>
	< i: <i>m'islet</i> inf., <i>žm'iret</i> inf.
a	< a: <i>b'efkat</i> 'lajati', <i>s'ejat</i> , <i>sm'ejat se</i> , <i>k'idat</i> 'čistiti snijeg', <i>kr'ilat</i> 'pokazivati prstom', <i>st'ɛla</i> 'paprat', <i>c'ima</i> 'stabljika krumpira', <i>ž'ena</i> , <i>r'ōka</i> , <i>m'ɛla</i> , <i>t'ɛška</i> , <i>tr'ɛča</i>
	< akanjem u <i>nac'ō</i> 'večeras'
	< ə: G mn. <i>s'estar</i> , <i>p'ušak</i> , 'igal
o	< o: <i>pot'oku</i> DLI jd., <i>kop'ici</i> m. pl. t. 'vunene čarape', <i>kor'āba</i> , <i>gr'ɛjemo se</i> 'grijemo se', <i>s'elo</i> , <i>kr'ilo</i> ; prednaglasnog o nakon progresivnoga pomaka staroga silaznoga naglaska: <i>kok'ōš</i> , <i>kok'ōt</i>
	< ɔ: u AI jd. ž. r. imeničke i pridjevsko-zamjeničke sklonidbe: <i>lis'ico</i> , <i>črn'ino</i> , <i>obl'ɛko</i> , <i>na j'agmo</i> , <i>v'ašo z'emlo</i> , <i>zamo't'ano</i> , <i>tul'iko</i> ; 3. mn. prez. <i>vel'ijo</i> <i>vel'ido</i> , <i>vuč'ido</i> , <i>pl'āzijo</i> , <i>rapr'āvļajo</i> <i>raspr'āvļado</i>

u	< u: L jd. <i>t'ēlu</i> , <i>kr'aju</i> , <i>kov'āču</i> , <i>ž'akļu</i> 'vreća'; <i>vuč'im</i> , <i>sudb'ina</i> , <i>jedn'emu</i> D jd., <i>d'ečku</i> I jd., <i>s'elu</i> I jd., <i>k Špex'arum</i> D mn., <i>pr'ascum</i> D mn. ⁷
	< ĺ: <i>žut'ica</i> , <i>žutn'āk</i> , <i>muč'imo</i> 'šutimo', <i>j'abuka</i>
	< q: <i>sus'ēda</i> , <i>lug'ār</i> , <i>vruč'ina</i>
	< o u: <i>kul'iko</i> , <i>tu'iko</i>
a	< a: pr. r. m. jd. <i>dot'ekāl</i> , <i>don'esāl</i> ; <i>v'etār</i> , <i>'ogān</i> , <i>d'obār</i> , <i>sv'ekār</i> , <i>p'osāl</i> , <i>m'āčāk</i>
	< ę iza j u <i>z'ājac</i> 'zec'
	< analogijom u riječima stranoga podrijetla: <i>k'ābāl</i> 'žica' (njem. <i>Kabel</i>), <i>š'ōdār</i> 'pjesak, šljunak' (njem. <i>Schotter</i>)

Nenaglašeni slogotvorni sonanti

r	< r <i>škrt'ārit</i> , 3. jd. prez. <i>mrz'i</i> , <i>smrd'i</i>
l	< ĺ <i>škrn'icl</i> 'papirnata vrećica', <i>šn'icl</i>
l̥	< ĺ <i>p'enzl̥</i> 'kist', <i>p'ēgl̥</i> 'pegla', <i>šp'ēgl̥</i> 'ogledalo', <i>r'igl̥</i> 'zasun na vratima', <i>kr'igl̥</i>

2.2. Konsonantizam

2.2.1. Inventar i distribucija

Konsonantski inventar mjesnoga govora Smišljaka sadrži 23 fonema, 8 sonanata te 15 šumnika:

sonanti				šumnici			
<i>v</i>			<i>m</i>	<i>p</i>	<i>b</i>	<i>f</i>	
	<i>l</i>	<i>r</i>	<i>n</i>	<i>t</i>	<i>d</i>		
<i>j</i>	<i>l̥</i>	<i>ñ</i>		<i>c</i>		<i>s</i>	<i>z</i>
				<i>č</i>	<i>ž</i>	<i>š</i>	<i>ž</i>
				<i>k</i>	<i>g</i>	<i>x</i>	

U konsonantskome inventaru mjesnoga govora Smišljaka postoji jedan par palatalnih afrikata *č-ž*.

⁷ U mjesnome govoru Smišljaka imenice *a*-vrste u I jd. imaju nastavak *-u* te u D mn., između ostalog, nastavak *-um* (Marinković 2015: 156–167). Može se pretpostaviti da je *u* ovdje dobiveno zatvaranjem vokala *o* u *u* pred dočetnim *-m*. Budući da su u ovome govoru uz nazale potvrđeni primjeri nazalnoga izgovora vokala (usp. poglavlje 2.1.2), zaključujemo da je ovdje vokal *u* u nastavku *-um* realiziran kao nazalni alofon i da je potom finalni nazal otpao.

U finalnome je položaju ukinuta opreka po zvučnosti, tj. zvučni se opstruenti *b, d, g, z, ž* zamjenjuju svojim bezvučnim parnjacima *p, t, k, s, š*: *gr'op, g'olup, gr'ap, gr'at, pr'ęsat* 'sadnice za presađivanje', *pl'ot* 'plod', *st'ok* 'stog sijena', *sn'ęk, j'ągot* G mn., *pl'uk* 'plug', *b'ubrek, sl'üs* 'sluz', *v'os* 'voz (sijena)', *mr'as, kuk'uris, obras, m'os, kr'is, n'os*. Sonant *v* ispred bezvučnih se opstruenata te na kraju riječi zamjenjuje frikativom *f*: *petr'ofka* 'vrsta kruške', *'olofka, 'ofca, n'ęgof, l'of, ž'if, ž'ifčan, Fratr'ofci, Pleš'ifka* 'stanovnica Plešivice', *Ł'ukofčica* 'stanovnica Lukovdola', *of'ovaj, k'if, G mn. gr'adof, kr'af*.

Sonant *l* potvrđen je pred nenaglašenim *u* (*lub'enica*, L jd. *s'elu, t'ęlu, st'olu*) i pred prednjim vokalima *i, e* (*l'ipa, lis'ica, l'ist, v'ilica, obl'ęć*). Iznimka su glagoli *g'ųlit* i *kr'ųlit* 'kruliti'. Međutim, pred naglašenim, dugim i kratkim, vokalom *u* zamijenjen je palatalnim *ʃ*: *l'uk, pl'uk, pl'ųžit, pl'ųća, l'ųpit, l'uska, Ł'ukovdol, Ł'ukofčan, gl'ųx, bl'ųza, šl'ųžila* pr. r. ž. jd., *šl'ųšaj* 2. jd. imp. Promjena *l > ʃ* javlja se i u riječima stranoga podrijetla (*t'islar*), a zabilježena je i ispred palatala *ń* u primjerima *bełń'ak, st'olń'ak, čelń'ak* 'pčelinjak'.

U stare slavenske skupine *bj, mj, pj* i *vj* umetnuto je epentetsko *l*: *l'ųblen, z'emļa, pl'uvat, pozdr'āvlat*. U sekundarne skupove *baj, māj, pāj* i *vāj* umetnuto je drugo epentetsko *l* koje je potom podvrgnuto drugoj jotaciji: *gr'obļe, gr'ablē, g'ŗmļe, L'ipļe, hr'ipļe* 3. jd. prez., *zdr'āvļe*.

Sekundarni skup *laj* izjednačio se s primarnim *ʃ*: *z'ęle, ves'ęle, k'olę*. Sekundarni skup *naj* izjednačio se s primarnim *ń*: *kor'ęne, gr'āne, im'āne, kam'āne*.

Bezvučni fonem *k* ispred bezvučnih konsonanata može prijeći u bezvučni velar *x*: *d'uxtor* 'doktor', D jd. *d'uxtoru*. Takvo se *x* dalje mijenja u *š*: *ni-čbtb-že > n'ixće > n'isće* 'nitko'.

Fonem */x/* u ovom je sustavu uglavnom stabilan u inicijalnom, medijalnom i finalnom slogu: *xr'en, x'ŗbat, xl'at, xl'aće, x'ajcat* 'jako ložiti', *x'iša, x'itat, mex'ūr, k'uxiņa, or'exi, s'ųxo, k'ųxala, grex'ota, sn'axa, ž'uxko, 'orex, kr'ux, gr'ęx, m'ęx, v'ŗx*. Ispadanje je zabilježeno u inicijalnome položaju u oblicima pomoćnoga glagola *htjeti* (*t'ęla* pr. r. ž. jd., *t'eli* pr. r. m. mn., *č'o* 1. jd. prez., *č'emo* 1. mn. prez.), u imperativu glagola *x'odit* (*odi, 'ote*), u finalnome položaju u L mn. imenica *a-* i *e-*vrste *kolc'ę, br'ęge, po m'ęšte, ž'ena, št'ala, K'amenska, na Vŗb'oska* 'u Vrbovskom'⁸ te u nekim izdvojenim primjerima poput *'odma* 'odmah' koji su kao takvi zabilježeni u svim istočnogoranskim kajkavskim govorima (Marinković 2015).

Staro palatalno **ŗ* razvilo je slijed *r + j* dosljedno u prezentskim i imperativnim paradigmama glagola *'orat* ('orjem, 'orješ, 'orjemo; 'orji, n'ek 'orje), *prim'ęrjat* 'mjeriti', *zam'ęrjat* 'zamjeravati se komu', *sm'ęrjat* 'smjerati što, planirati' te u primjeru *šk'ārje*. U ostalim primjerima u intervokalnoj poziciji izvršena je promjena *ŗ > r*: *več'ęra, z'ora, m'ore, d'uxtoru* D jd., *krump'ira* G jd., *odgov'arat, zap'erat* 'zatvarati'.

Potvrđeni su primjeri sa suglasničkim skupovima *čr-* i *čer-*: *č'ŗf, č'ŗn, č'ŗń'afka, č'ŗv'ivo; čer'ęp, čer'ęva, čer'ęšņa*, a iznimka je pridjev *č'ŗven* te njegove izvedenice. Epentetsko se *d*

⁸ Od toponima *K'amenske* i *Vŗb'oske*.

izlučuje u primjerima *ždr'ēbe*, *ždr'epčič*, *ždreb'ica*, dok ga u oblicima glagola *ž'erat* (*pož'eral* pr. r. m. jd., *ž'ereš* 2. jd. prez.) nema.

U prezentskoj osnovi glagola prefigiranih od glagola *ići* čuva se skup *jd*: *p'ōjdem* 1. jd. prez., *iz'ājdi* 2. jd. imp., a u infinitivnoj skup *jt*: *n'ājt* 'naći', *z'ājt* 'ući'. Infinitiv glagola 'ići' glasi *p'ojt*.

Rotacizam je potvrđen u prezentskim oblicima glagola *m'oč* (*m'orem*, *m'ore*, *m'oredo*) te u priložima *nik'āmər*, *nik'ōdər* 'nikamo', *nigd'ōr* 'nitko', *nigd'ār* 'nikada'.

Slijed *jn* u rijetkim se potvrđama, nakon provedene metateze, stapa u glas *n*: *pok'ōña*.

Ishodišni prijedlog *və i ishodišni prefiksi **və-* i **u-*

Na mjestu staroga prijedloga *və dolazi sonant *v* te slijed *vu*. Slijed *vu* potvrđen je ispred zamjenica (*v'ū te*, *v'ū se*). Prijedlog *v* ispred bezvučnih je suglasnika zamijenjen frikativom *f*: *v'ū me*, *v'ū te*, *v gr'āt*, *v 'oči*, *v duč'ān*, *f s'elu*, *f kr'aj*, *f št'ale*.

Na mjestu starih prefikāsā **və-* i **u-* dolazi sonant *v-* koji se, također, ispred bezvučnih suglasnika mijenja frikativom *f*: *vd'at* 'udati', *vdov'ica*, *vm'řla* pr. r. ž. jd., *vmr'emo*, *vn'uk*, *ft'aknit* inf. 'utaknuti', *ft'opit* inf., *ft'ekəl* pr. r. m. jd., *fkr'ast* inf. Osim toga, zabilježeni su razvoji **və-* > *vu-* u primjerima *v'uš*, *vuš'řfka* 'ona koja ima uši' i *V'uzəm* te **və-* > *Ø-* u primjerima *z'emi* 2. jd. imp. od 'uzeti', *t'orək*. Prilog *vav'ēk* 'uvijek' imao je razvoj **və-* > *va-*.

Ishodišni prijedlozi i prefiksi **sə(-)* i **jəz(-)*

Prijedlog *sə razvio se u *s* koji se ispred palatala asimilira u *ř*: *s m'ānom*, I mn. *s rok'ami*, *s dec'ō*, *ř ř'ō*. Prijedlog *jəz razvio se u *iz*. Ovaj se prijedlog ispred bezvučnih suglasnika (ali i nekih zvučnih) asimilira u *is*, a ispred palatala u *iř*: *iz gr'āda*, *is D'amřla*, *iz vod'ē*, *is topl'ic*, *iř ř'ive*.

Prefiks **sə-* ima dvije kontinuantе: *sə-* i *z-*: *s'əmlet*, *s'əřit*, *s'əřtat se*, *s'əřbrat se*, *zdr'obit*, *zgr'eřit*. Prefiks **jəz-* dao je *iz-* koji se, ovisno o fonemskome kontekstu, asimilira u *is-*, odnosno *iř-*: *iz'ājt*, *ispr'al* pr. r. m. jd., *'ispovet*, *isk'opat*, *isk'ipelo*, *iřč'ekat* 'dočekati', *iřč'āřit*. U primjeru *zor'āna* 'izorana' u novonastalom je prefiksu *iz-* ispalo inicijalno *i*.

Ispadanje i zamjene konsonanata

Osim gore istaknutih, u prikupljenu materijalu zabilježene su i druge suglasničke promjene, odnosno zamjene i ispadanja u suglasničkim skupinama: *tl-* > *kl-*: *na kl'ē*; *vl-* > *l-*: *l'āsi*, *lasm'ī* I mn., *l'āt* 'vlat trave'; *svl-* > *sl-*: *sl'ēci* 2. jd. imp., *sl'ēkla* pr. r. ž. jd.; *svr-* > *sr-*: *sr'b'ī* 3. jd. prez., *sr'aka*, *sr'āp*; *tvr-* > *tr-*: *t'řt*, *čēt'řti*, *čēt'řtək*; *g-* > *k-* > *ø*: *r'ūřka*; *-kək-* > *-xk-* > *-fk-*: *m'efko*; *př-* > *ř-*: *řen'ica*; *pt-* > *t-*: *t'ica*, *t'ič* 'jastreb'; *-čn-* > *-řn-*⁹: *V'ušník*; *vs-* > *s-*: *s'aki*, *s'emu* D jd., *s'a* 'sva'.

⁹ Osim u navedenom toponimu, zamjena sonanta *n* ispred vokala palatalom *ř* u građi je potvrđena i u toponimu *V'řnica* te u primjeru *v'ēņac* 'vijenac'. U ostalim potvrđama u istome okruženju fonem *n* ostaje nepromijenjen: *ořženil*, *č'ini mi se*, *ručn'ik*.

2.2.2. Realizacija konsonanta

Uz zamjenu zvučnih konsonanata bezvučnima u finalnom položaju, zvučni se konsonanti u istom položaju rjeđe ostvaruju i obezvučeno: *gr'ād̥, skr'ōž̥, n'ōž̥, gr'ob̥*.

Afrikata *ʒ* nije sastavnicom konsonantskoga inventara, već se ostvaruje u sandhi-pozicijama: [*zēʒ bi*], [*ðtəʒ ga*].

Dočetno *l* uglavnom je neizmijenjeno, u rijetkim je primjerima potvrđen dvousnjeni spirant *ɫ*, u finalnome položaju glagolskoga pridjeva radnog: [*bīɫ*], *stāɫ*, *srūšiɫ*.

Fonem *n* ispred *k* i *g* ostvaruje se velarno, kao [*ŋ*]: [*tāŋka*], [*bāŋka*], [*ilīŋka*] 'sorta kruške, dozrijeva krajem srpnja', [*grāŋka*] 'gorka'.

2.2.3. Podrijetlo

Polazni, opsl. *t (< psl. *tj) te polazni stari *č dali su bezvučnu palatalnu afrikatu *č̥*: *pł'uč̥a*, *sv'ēč̥a*, *vr'eč̥a*, *dom'āč̥a*, *vr'ōč̥*, *sr'eč̥a*, *n'ōč̥*, *č'itat*, *č'udaj* 'puno', *č'ista*, *vuč'i* 3. jd. prez. Sekundarni skup *taj dao je također *č̥*: *cv'ēč̥e*, *br'ač̥a*, *pr'ūč̥e*, *prol'eč̥e*, *smeč̥ē*.

Praslavensko *dj, odnosno opsl. **d̥* dalo je j: *m'eja*, *s'aja*, *br'eja*, *ž'ēja*, *zagr'ājen*, *t'ūje*, *r'ajše*, *h'j'avo*, *sl'aje*. Sekundarni skupovi *daj i *zdaj dali su *ž̥*: *rož̥āk*, *pos'ōž̥e*, *gr'ōž̥e*.

Suglasnički skup *st̥* (< *stj = *skj) dao je suglasničku skupinu *šč̥*: *dvor'išč̥e*, *prošč̥'ēne*, *šč̥'āp*, *kl'ēšč̥e*, *st'rn'išč̥e*, *p'išč̥e* 'pile', 'išč̥e 3. jd. prez. Sekundarni skup *stj* (< *staj) također je dao *šč̥*: *l'išč̥e*, I jd: *košč̥'ō*, *mašč̥'ō*.

Za kontinuantu polaznoga skupa *zd̥* (< *zdj = *zgj) nema potvrda¹⁰.

Fonemi /*v*, *j*, *l*, *l̥*, *r*, *m*, *n*, *n̥*, *p*, *b*, *t*, *d*, *c*, *s*, *z*, *š*, *ž*, *k*, *g*, *x*/ potječu od odgovarajućih fonema ishodišnoga sustava. Bezvučni su u finalnome položaju nastali i od odgovarajućih zvučnih, uključujući i finalni suglasnički skup *zd̥*: *gr'ost* 'grozd', *zv'ēst* G mn.

Osim toga:

v	< u NV jd. imenica stare <i>v</i> -deklinacije, analogijom prema kosim padežima: <i>svek'ŕva</i> , <i>br'eskva</i> , <i>b'ukva</i>
	< inicijalnog <i>və-</i> u <i>vn'uk</i> , <i>vdov'ica</i>
	< inicijalnog <i>u-</i> u <i>vm'ŕla</i>
j	< <i>ø</i> u <i>žerj'āfka</i> (* <i>žerāv̥</i>)
	< <i>d̥</i> : <i>m'eja</i> , <i>s'aja</i> 'čađa', <i>ž'ēja</i> , <i>pr'eja</i> , <i>pres'ājen</i> , <i>x'ŕja</i>

¹⁰ Umjesto pretpostavljenoga leksema *dažd potvrđen je noviji leksem *k'iša* ili, rjeđe i stilizirano, *g'odina*.

l	< jotacijom nakon umetanja epentetskoga <i>l</i> između <i>p</i> , <i>b</i> , <i>v</i> <i>m</i> i sonanta <i>j</i> : <i>gr'ōbļe</i> , <i>sn'ōpļe</i> , <i>zdr'āvļe</i> , <i>g'ĩmļe</i>
	< <i>l</i> ispred dugoga i kratkoga (naglašenoga) <i>u</i> : <i>l'uk</i> , <i>pļ'uk</i> , <i>pļ'užit</i> , <i>pļ'ūća</i> , <i>l'ūpit</i> , <i>l'ukovdol</i> , <i>šļ'ūžit</i>
	< <i>l</i> ispred <i>i</i> u primjerima: <i>kr'ūlit</i> , <i>g'ūlit</i>
	< sekundarnoga skupa <i>laj</i> : <i>z'ēļe</i> , <i>ves'ēļe</i>
m	< <i>n</i> u <i>p'očmi</i> , <i>p'očmem</i> , <i>najed'ampot</i> 'odjednom'
ń	< sekundarnoga skupa <i>naj</i> : <i>zel'ēńe</i> , <i>kam'āńe</i> , <i>br'āńe</i>
b	< <i>v</i> u <i>j'āzbac</i> 'jazavac'
f	< skupa <i>hv</i> u <i>f'āla</i> ,
	< skupa <i>pāv</i> u <i>'ufat se</i>
	< u posuđenicama: <i>f'ilm</i> , <i>fam'ēlija</i> , <i>fal'inga</i> 'nedostatak, mana', <i>f'ara</i> 'župa'
t	< Ø u imenici <i>st'ršļen</i> N jd.
c	< č u skupu čr: <i>c'rven</i> , <i>c'rn'ica</i> 'tip tla'
s	< <i>c</i> u skupu <i>ct</i> nakon ispadanja <i>ə</i> : <i>'ost</i> 'ocat', <i>'osta</i> G jd.
č	< polaznoga *č: <i>č'udo</i> , <i>č'ovik</i> , <i>čet'iri</i> , <i>č'emu</i> , <i>ž'uč</i>
	< t: <i>pļ'ūća</i> , <i>vr'ōč</i> , <i>p'ēč</i> , <i>dom'āči</i> , <i>sr'eča</i>
	< najnovijim jotovanjem u riječi <i>č'edən</i> 'tjedan'
ž	< <i>daj</i> , <i>zdaj</i> : <i>rož'āk</i> , <i>pos'ōžē</i> , <i>gr'ōžē</i>
	< u posuđenicama i onomatopeji: <i>p'unža</i> , <i>ž'ubər</i> 'stajski gnoj', <i>Maž'ār</i> , <i>ž'ip</i> uzvik 'hop', <i>nakinž'ūrit se</i> 'okititi se', <i>'ānžel</i>
š	< <i>x</i> u <i>n'išče</i> 'nitko'
	< <i>x</i> asimilacijom u <i>šč'ēra</i> 'jučer' (< * <i>vščera</i>)
	< <i>s</i> asimilacijom ispred <i>l</i> u primjerima <i>šļ'ūžit</i> , <i>šļ'ušaj</i> 2. jd. imp. (ali: <i>posļ'uxni</i>)
ž	< u riječima <i>ž'ep</i> , <i>ž'igarica</i>

2.3. Prozodija

2.3.1. Inventar

Razlikovnu funkciju ima kvantiteta sloga i mjesto naglaska. Inventar prozodema sastoji se od dvaju akcenta ('V̄, 'V) i nenaglašene kračine. Utrnuta je opreka po intonaciji. Naglašeni silabemi mogu biti dugi i kratki dok nenaglašeni silabemi mogu biti samo kratki, tj. u govoru su utrnuti nenaglašene dužine.

2.3.2. Realizacija prozodema

Kratki se naglašeni slog izgovara silazno i oštro. Međutim, nerijetko se na razini realizacije čuje i dulji, 'nekanonski' ostvaraj kratkoga naglaska. Dugi se naglašeni vokali izgovaraju uzlazno, osim u naglašenom posljednjem i jedinom slogu gdje je intonacija silazna.

2.3.3. Distribucija

Naglašeni mogu biti svi vokali te slogotvorno r: s'aki 'svaki', b'āla pr. r. ž. jd. 'bojala', im'eli pr. r. m. mn., kol'ēn G mn., rukav'ica, ž'ivet inf., r'ōka, t'oča, m'učat inf. 'šutjeti', s'ūt 'sud', b'ot, d'anəs; x'ɾpa, čet'rtak.

Naglasak može stajati na svakome slogu: inicijalnom, medijalnom i finalnom.

Kratki naglasak dolazi u jedinom te inicijalnom i medijalnom slogu: m'iš, s'ir, ž'ep, sn'op, zdr'af, šp'ot 'grdnja', p'rst, l'ipa, š'iba, sr'eča, g'uščer, sp'oxnit inf. 'uganuti', z'idanica, m'axune, r'epa, kr'avo AI jd., z'obat inf.; kob'ila, tuk'ača, kon'opla, lop'ata, šen'ica, ned'eļa, kor'ito, deb'ela, zaž'eglo 'ustajalo, staro', vdov'ica, mis'eca G jd., or'exi N mn., pot'oke L mn., rok'ami I mn. U finalnome položaju kratki naglasak dolazi u posuđenicama: parad'ajs, projekt'ant, ministr'ant, bapt'ist.

Dugi naglasak dolazi u jedinome te inicijalnome, medijalnome i finalnome slogu:

- jedini slog: m'ir, l'ēt, sm'ēx, ž'ūt, l'ās, z'ōp, b'il pr. r. m. jd., vr'āk, b'ux G mn., t'ūc inf., ž'rt;
- inicijalni slog: m'ēļa, k'ōža, v'usta, z'ēļe, ml'ēko, r'uška, č'ujem, j'āfkat 'plakati, jaukati', šk'ātula 'kutija', v'ōli I mn., r'ēbra NA mn., z'īdu DL jd., cv'etof G mn., s'ini N mn., č'eri N mn.;
- medijalni slog: ot'āva, pos'ēkəl pr. r. m. jd., zamot'āne, kol'ēna N mn., prefr'igana 'mudra', pok'ōra, obl'āki, razj'adit 'naljutiti koga', nad'ēvat 'nadijevati', igr'āčka, drug'āčeva 'drugaćija';
- finalni slog – otvoreni: dec'ē G jd., vod'ē G jd., košč'ō I jd., kolc'ē L mn., ognoj'i 3. jd. prez., let'i 3. jd. prez., nes'ō 3. mn. prez. 'nositi jaja'; zatvoreni – Smišl'āk, Sever'in, mex'ūr, kov'āč, pajd'āš, probl'ēm, faž'ōn, nap'ēt, kos'ir, kok'ōš, G mn. bres'āk, vol'ōf, nov'ac, min'ūt. U finalnom je slogu dugi naglasak potvrđen i u riječima stranoga podrijetla: frišk'al 'mudrac', fakult'ēt.

Pri pomaku siline s kratke, otvorene i zatvorene ultime na prednaglasnu dužinu nastao je dugi naglasak: *r'ōbȃc*, *br'ānit* inf, *r'ōka*, *d'ēte*, *kr'ilo*, *v'ino*, *gñ'ēzdo*, *v'ēñȃc* 'vijenac', *s'ice* 'cjedilo', *br'āzda*, *s'ūxa*, *j'ūxa*, *sv'ēča*, *gl'āva*, *gr'āna*, *ž'ēdȃn*, *p'ūža* G jd., *gr'ādu* L jd.

Pri pomaku siline s kratke, otvorene i zatvorene, ultime na prednaglasnu kraćinu razvio se kratki naglasak: *p'otok*, *j'ezik*, *'okno*, *k'onci* N mn., *m'edvet*, *s'estra*, *l'onȃc*, *s'elo*, *r'osa*, *ž'ena*, *č'esȃn* 'češnjak', *r'ebro*, *v'oda*, *p'opa* G jd., *l'edu* L jd., DL jd. *s'elu*.

S medijalnog se sloga kratki naglasak ne pomiče na prethodni kratki slog: *gov'edo*, *lop'ata*, *kor'ito*, *jet'ŕva*, *pos'ekli*, *kak'ova*, *papr'ika*, *pras'ica*, *im'eli*, *or'ali*, *mis'l'eli*, *košč'ica*, *glav'ico* A jd., *kopr'ive* N mn., *bol'elo* pr. r. s. jd., *nosn'ica*, *Jed'ŕča* G jd., *sol'ika*, *rok'ami* I mn., *det'etu* DLI jd., *ofc'ami* I mn. Kada se pomiče na prethodni polazno dugi slog – postaje dugi¹¹: *v'ūsница*, *pl'ēsale* pr. r. ž. mn., pr. r. m. mn. *nav'āžali*, *zav'ēžali*, *š'ēтали*, *p'isali*, *xr'ānili*.

Potvrđene su riječi s dvama naglascima – u superlativima pridjeva i priloga te složenicama domaćega i stranoga podrijetla: *n'ājȃb'ole*, *n'āj'l'akše*, *n'āj'l'epši*, *n'āj'd'aļe*; *pr'ekšč'era*, *šar'afc'iger* 'odvijač', *x'ozntr'ēgeri* 'naramenice za hlače'.

2.3.4. Podrijetlo

–	< na mjestu dugoga primarnoga cirkumfleksa: <i>m'ir</i> , <i>gr'āt</i> , <i>m'ōš</i> , <i>m'ēso</i> , <i>s'ēno</i> , <i>t'ēlo</i> , <i>zl'āto</i> , <i>t'ēsto</i>
	< progresivnim pomakom primarnoga cirkumfleksa na zatvorenu ultim u primjerima <i>kok'ōš</i> , <i>kok'ōt</i>
	< kompenzacijskim duljenjem: <i>n'ōs</i> , <i>s'ōl</i> , <i>l'ēt</i> , <i>m'ēt</i>
	< u primarno naglašeno ime finalnome otvorenom slogu te u finalnome zatvorenom i jedinom slogu na mjestu neoakuta: - jedini slog: <i>p'ōt</i> , <i>gr'ēx</i> , <i>kr'iš</i> , <i>b'āt</i> se inf. 'bojati se', <i>mr'ēt</i> inf. 'umrijeti', G mn. <i>s'ēl</i> , <i>gl'āf</i> , <i>r'ōk</i> , <i>n'ōk</i> - finalni zatvoreni slog: <i>vojn'ik</i> , <i>ručn'ik</i> , <i>mex'ur</i> , <i>vuč'īm</i> 1. jd. prez., G mn. <i>vret'ēn</i> , <i>vol'ōf</i> , <i>sest'ār</i> , <i>ov'āc</i> - finalni otvoreni slog: <i>smeč'ē</i> , 3. jd. prez. <i>let'ī</i> , <i>lež'ī</i> , <i>dž'ī</i> , <i>biž'ī</i> , G jd. <i>dec'ē</i> , <i>žen'ē</i> , <i>vod'ē</i> , I jd. <i>koz'ō</i> , <i>ofc'ō</i> , <i>mašč'ō</i> , <i>košč'ō</i> , <i>čerj'ō</i> ; <i>kost'ī</i> G mn., <i>kolc'ē</i> L mn.
–	< pomakom siline s ultime (otvorene i zatvorene) i penultime na prednaglasnu dužinu: <i>gr'ēda</i> , <i>v'ino</i> , <i>ml'ēko</i> , <i>ml'ādi</i> , G jd. <i>gl'āve</i> , <i>tr'āve</i> , <i>p'ūža</i> , L jd. <i>kov'āču</i> , <i>gr'ādu</i> , G mn. <i>r'ēbar</i> , <i>p'ūžof</i> , <i>pur'ānof</i> , 1. mn. prez. <i>kleč'imo</i> , <i>let'imo</i> , <i>xr'ānili</i> , <i>p'isali</i>

¹¹ U mjesnome govoru Smišljaka uglavnom je potvrđen pomak središnjega kratkoga akcenta na prethodni dugi slog. I najstarija ispitanica u spontanome je razgovoru rabila novije likove poput *xr'ānili*, međutim kod usmjerenoga ispitivanja bila je naglasila da bi se moglo reći i *xrān'ili*. Dublete *xrān'ili* || *xr'ānili* potvrđene su rijetko stoga se može pretpostaviti da je u dogledno vrijeme generalni pomak kratkoga medijalnoga naglasaka na prethodni dugi slog sasvim izvjestan. Prednaglasna je duljina u rijetkim potvrđama neprenesenoga naglasaka fonetska.

-	< regresivnim pomakom neocirkumfleksa ¹² na prednaglasnu dužinu: <i>D'òbrava</i> , <i>z'ābava</i> , <i>pr'isega</i>
	< u primarno naglašenoj ishodišno dugoj penultimi, na mjestu neoakuta: <i>gr'òbĭle</i> , <i>z'ēĭle</i> , <i>st'òĭhĭnak</i> , N mn. s. r. <i>s'ēĭla</i> , <i>'òkna</i> , <i>j'ājca</i> , <i>r'ēbra</i> , I mn. m. i s. r. <i>v'òĭli</i> , <i>k'òĭni</i> , <i>k'òĭli</i> , <i>s n'òfti</i> ; <i>tr'ēĭči</i> , <i>s'ēdmi</i> , <i>'òsmi</i> , <i>st'òti</i> , <i>ž'ēnska</i> , <i>l'īšĉe</i> , <i>s'ūša</i> , 2. jd. prez. <i>p'ītaš</i> , <i>kl'ātiš</i>
	< u primarno naglašenoj ishodišno dugoj penultimi i antepenultimi, na mjestu neocirkumfleksa: <i>k'òža</i> , <i>k'òra</i> , <i>sv'òra</i> , <i>ot'āva</i> , <i>pos'òda</i> , <i>tež'āva</i> 'mučnina', <i>m'ēĭla</i> , <i>gov'ēdina</i> ; I jd. s <i>m'ānom</i> , <i>t'òbom</i> , <i>s'òbom</i> ; <i>š n'īmi</i> , <i>j'āgot</i> G mn., <i>n'ēki</i> , <i>p'īvi</i> , <i>dr'ūgi</i> , <i>v r'īti</i> L jd., 1. jd. prez. <i>g'āzim</i> , <i>ĉ'ūjem</i> , <i>v'īdim</i> , <i>d'ēlam</i> ; N mn. <i>kor'īta</i> , <i>m'ēsta</i> , <i>kol'ēna</i> ; pr. r. m. jd. <i>gr'īzəl</i> , <i>pos'ēkəl</i> ; pr. r. ž. jd. <i>j'ēla</i> , <i>fkr'āla</i> , <i>im'ēla</i> , <i>v'idla</i> , <i>gor'ēla</i> , <i>zn'āla</i> , <i>d'ēlala</i> ; pred suglasničkim skupom: <i>r'ūška</i> , <i>ĉer'ēšĭna</i> , <i>žen'īdba</i> , <i>p'ālcī</i> N mn., <i>pond'ēĭka</i> G jd. (analogijom i N jd. <i>pond'ēĭak</i>), <i>g'òrĭni</i> , <i>sr'ēdĭni</i> ; pr. trp. m. r. <i>r'ēzan</i> , <i>d'ēlan</i> , <i>pos'ējan</i> , <i>ogr'ājen</i> , <i>nam'āzan</i> , <i>p'ūšĉen</i>
	< naknadnim duženjem sekundarno naglašenoga, ishodišno kratkoga sloga: <i>slab'īna</i> 'mučnina, slabost', <i>vis'īna</i> , <i>star'īna</i> , <i>t'ēlac</i> , <i>šĉ'ēra</i>
	< naknadnim duženjem primarno naglašenoga kratkoga sloga: <i>c'òprnica</i> , <i>rak'īja</i> , <i>koĉ'īja</i>
'	< na mjestu kratkoga akcenta: <i>'oko</i> , <i>n'ēbo</i> , <i>s'an</i> , <i>kor'īto</i> , <i>kol'eno</i> , <i>gov'edo</i> , <i>'istina</i> , <i>r'iba</i> , <i>kr'ava</i> , <i>br'eza</i> , <i>j'abuka</i> , <i>kl'ada</i>
	< u sekundarno naglašenoj penultimi, pomakom kratkoga akcenta s otvorene i zatvorene ultime na ishodišno kratak slog: <i>ĉ'elo</i> , <i>sv'edok</i> , <i>s'estra</i> , <i>d'ebel</i> , <i>k'otal</i> , <i>š'irok</i> , <i>p'eĉen</i> , <i>b'ogat</i> , <i>'otac</i> , G jd. <i>p'opa</i> , <i>st'ola</i> , L jd. <i>s'elu</i> , <i>s'edlu</i>
	< na mjestu neocirkumfleksa u dijelu primjera: <i>c'estar</i> , <i>mli'nar</i> , <i>p'auk</i> , <i>v'īšĭna</i> , <i>sl'oga</i> , <i>sv'adba</i> , <i>rob'aĉa</i> , <i>napr'avil</i> , <i>dr'obil</i> pr. r. m. jd., <i>pos'ekli</i> , L jd. <i>or'exu</i> , <i>pot'oku</i> , <i>pr'agu</i> , <i>v'etru</i> , <i>d'īmu</i> , I jd. <i>kr'avo</i> , <i>ž'abo</i> , <i>j'agodo</i> , <i>lop'ato</i> , I mn. <i>žen'ami</i> , <i>rok'ami</i> , <i>nog'ami</i> , <i>ofc'ami</i> , L jd. <i>fp'eĉi</i> , <i>v'j'utro</i> , <i>f'īše</i> , <i>v'òĉi</i>
	< progresivnim pomakom staroga kratkoga naglaska: <i>jez'ero</i> , <i>kŕm'aĉa</i>
~	< na mjestu utrnete zanaglasne duljine nakon pomaka iz otvorene ultime: G jd. <i>tr'āve</i> , <i>gl'āve</i>
	< na mjestu polazne zanaglasne duljine: <i>c'estar</i> , <i>mli'nar</i>

¹² U kroatističkoj se literaturi ovaj naglasak najčešće nazivlje tradicionalnim terminom *metatonijskim cirkumfleksom* (usp. Ivšić 2012: 30, Lukežić 2012: 123 i dr.). Budući da suvremena akcentološka istraživanja upućuju na drugačiji postanak toga naglaska (Kapović 2015: 272–362), ovdje ćemo ga nazivati *neocirkumfleksom*.

3. Zaključak

Vokalski je inventar mjesnoga govora Smišljaka monofonški, u kratkome slogu sadrži 6 jedinica, u dugome 5. Izjednačeni su refleksi jata, prednjega nazala i etimološkoga *e*. Slogotvorno *l* dosljedno se mijenja u vokal *u*, dok je u slučaju stražnjega nazala pretežit *o*-odraz. Osim toga, na mjestu stražnjega nazala dolazi i vokal *u*. Poluglas je u dugome slogu dao vokal *a*, a u kratkome vokal *ə* (*d'ān*, *p'əs*). Odrazi poluglasa u nenaglašenome slogu neujednačeni su, odnosno u toj su poziciji potvrđeni primjeri i s vokalom *a* i s vokalom *ə*, a nerijetko su u istoga govornika potvrđene dublete poput *don'esəl* || *don'esal*.

Konsonantski sustav sadrži 23 jedinice i odlikuju ga sljedeće značajke: jedan par afrikata, refleksi *č* i *j* na mjestu polaznih **t* i **d*, skup *čr-*, promjena *l* > *l̥* ispred dugoga i kratkoga naglašenoga *u* (sporadično i ispred *i*: *g'ūlit*, *kr'ūlit*), neizmijenjeni polazni **l* i **n*, dočetni *-l*, stabilna *v*-proteza, stabilan status fonema *x* na njegovu etimološkome mjestu i kao proteze ispred slogotvornoga *r*, zamjena zvučnih konsonanata bezvučnima u dočetnome položaju i zamjena sonanta *v* frikativom *f* na kraju riječi te ispred bezvučnih suglasnika.

U odnosu na osnovnu kajkavsku akcentuaciju ovaj govor ima sljedeće prozodijske odlike:

- retrakcija kratkoga akcenta s otvorene i zatvorene ultime na penultimu, dugu i kratku: *ž'ena*, *j'ezik*, *gl'āva*, *šl'ūžit* inf. Pomakom na dugu penultimu nastaje dugi naglasak, dok pomakom na kratku nastaje kratki (uz poneke primjere naknadnoga duženja).
- čuvanje medijalnoga kratkoga naglaska ispred kojega je kratki slog: *kob'ila*, *lop'ata*, *kon'opla*; prenošenje medijalnoga kratkoga naglaska na prethodni dugi slog čime nastaje dugi naglasak: *xr'ānili*, *pl'ēsale*
- izostanak prednaglasnih duljina, povezan s prvim dvjema karakteristikama
- dugi naglasak na mjestu neocirkumfleksa i neoakuta u velikome broju primjera; međutim, u dijelu primjera u kojima se očekuje neocirkumfleks (prema razvoju u većini kajkavskih govora), u govoru je Smišljaka kratki naglasak, ponajviše u sljedećim kategorijama: I jd. imenica ženskoga roda (*kr'avo*, *ž'abo*, *j'agodo*, *sl'amo*), L jd. muškoga roda (*or'exu*, *pot'oku*, *pr'agu*, *v'etru*, *d'imu*) te u pojedinačnim primjerima (*b'abin*, *c'estar*, *sl'oga*, itd.). U dijelu primjera (*pos'ēkal*, *gov'ēdina*, *gor'ēla*) na mjestu neocirkumfleksa dolazi dugi naglasak.
- dugi naglasak na ultimima, otvorenoj i zatvorenoj (*vel'im*, *dužn'ik*, *let'i*, *dec'ē* G jd.)
- progresivni pomak staroga cirkumfleksa u dvama primjerima: *kok'ōš*, *kok'ōt*.

Dopunivši Ivšićevu klasifikaciju (1936, pretisak 2012), Mijo Lončarić (1996) podijelio je kajkavske govore na pet akcenatskih sustava. Premda u svojoj podjeli nije obuhvatio istočnogoranske kajkavske govore, na temelju osobina popisanih i opisanih u ovome radu mjesni govor Smišljaka priključuje se njegovu sustavu B, sustavu s dvama obilježjima, mjestom naglaska i kvantitetom. Nadalje, u sustavu B Lončarić je tada

utvrdio tri tipa govora, naglasivši da se može „s velikom vjerojatnošću pretpostaviti još nekoliko” (1996: 61). Prvi je tip zbog tada još uvijek velikog broja neistraženih govora slabo opisan, a prema postojanju prednaglasne duljine dijeli se na govore s oprekom u kvantiteti u prednaglasnim slogovima i bez nje. Mjesni govor Smišljaka pripao bi tako prvome tipu u kojem ultima može biti naglašena, podskupini bez prednaglasne duljine. Dugi je naglasak u finalnome zatvorenome slogu stabilan. Iznimkom su imenice *e*-vrste u G mn. s nepostojanim *a* koje uglavnom u tome padežu imaju dublete poput *s'estar* || *sest'ar*, *br'esak* || *bres'āk*. U otvorenim je slogovima finalni dugi naglasak najdosljedniji u 3. jd. prez. nekih glagola treće vrste: *let'i*, *sed'i*, *dž'ž'i* itd.

S iznimkom mjesnog govora Lukovdola koji su 60-ih godina prošloga stoljeća istražili i opisali Vida Barac-Grum i Božidar Finka (Barac – Finka 1963; Barac 1965), kajkavski su govori istočnoga goranskoga poddijalekta sve donedavno bili vrlo slabo istraženi. Tek su recentna istraživanja ovog dijalektološki izuzetno heterogenog prostora donijela nove spoznaje i klasifikacije (Marinković 2015). Fonološki opis mjesnoga govora Smišljaka prilogom je stoga boljem poznavanju istočnogoranske kajkavske problematike.

Literatura

- Barac, Vida (1965) *Karakteristične osobine lukovdolskoga govora* (magistarski rad u rukopisu). Filozofski fakultet, Zagreb.
- Barac-Grum, Vida (1993) *Čakavsko-kajkavski govorni kontakt u Gorskom kotaru*, Izdavački centar Rijeka, Rijeka.
- Barac, Vida, Božidar Finka (1963) „Izveštaj o istraživanju govora Lukovdola u Gorskom kotaru”, *Ljetopis JAZU*, 69, 346–348.
- Barac, Vida, Božidar Finka (1965) „Ispitivanje govora u Gorskom kotaru”, *Ljetopis JAZU*, 70, 385–389.
- Brozović, Dalibor, Pavle Ivić (1981) „Ishodišni srpskohrvatski/hrvatskosrpski fonološki sistem”, *Fonološki opisi srpskohrvatskih/hrvatskosrpskih, slovenačkih i makedonskih govora obuhvaćenih Opšteslovenskim lingvističkim atlasom*, ur. Pavle Ivić, Posebna izdanja ANUBiH, LV/9, Odjeljenje društvenih nauka, Sarajevo, 221–226.
- Derksen, Rick (2008) *Etymological Dictionary of the Slavic Inherited Lexicon*, Brill, Leiden – Boston.
- Fonološki opisi* (1981) *Fonološki opisi srpskohrvatskih/hrvatskosrpskih, slovenačkih i makedonskih govora obuhvaćenih Opšteslovenskim lingvističkim atlasom*, ur. Pavle Ivić, Posebna izdanja ANUBiH, LV/9, Odjeljenje društvenih nauka, Sarajevo.
- Gorski kotar* (1981), ur. Josip Šafar, Fond knjige ‘Gorski kotar’, Delnice.
- Ivić, Pavle (1961) „Prilozi poznavanju dijalekatske slike zapadne Hrvatske”, *Godišnjak Filozofskog fakulteta u Novom Sadu*, 6, 191–212.
- Ivšić, Stjepan (2012) *Jezik Hrvata kajkavaca*. Pretisak iz *Ljetopisa JAZU*, sv. 48 za godinu 1934./35., Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb.

- Kapović, Mate (2015) *Povijest hrvatske akcentuacije. Fonetika*, Matica hrvatska, Zagreb.
- Lisac, Josip (2006) *Tragom zavičaja*, Književni krug, Split.
- Lončarić, Mijo (1996) *Kajkavsko narječje*, Školska knjiga, Zagreb.
- Lukežić, Iva (2012) *Zajednička povijest hrvatskih narječja. 1. Fonologija*, Hrvatska sveučilišna naklada – Filozofski fakultet u Rijeci – Katedra Čakavskog sabora Grobnišćine, Zagreb – Rijeka – Čavle.
- Marinković, Marina (2015) *Fonologija i morfologija istočnogoranskih kajkavskih govora* (doktorski rad u rukopisu). Filozofski fakultet, Rijeka.
- Moguš, Milan (2010) *Povijesna fonologija hrvatskoga jezika*, Školska knjiga, Zagreb.
- Pronk, Tijmen (2010) „Rani razvoj goranskih govora”, *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 36/1, 97–133.
- Težak, Stjepko (1981) „Ozaljski govor”, *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 5, 203–428.

SUMMARY

Marina Marinković, Sanja Zubčić

PHONOLOGY OF THE DIALECT OF SMIŠLJAK IN EAST GORSKI KOTAR

The paper discusses the phonological system of Smišljak on the basis of the authors field work. According to the previous studies, dialect of Smišljak is a part of the eastern subdialect of kajkavian Gorski kotar dialect and it has been depict for this research as a representative dialect of it's central group. The article contains analysis of inventory, distribution and origin of vowels, consonants and prosodic units.

The vowel system of Smišljak dialect is of a monophthong type – it consist of 6 phonemes in short syllables and 5 phonemes in long syllables. There are no differences between the reflexes of yat, front nasal and etymological *e*. The syllabic *l̥* is consistently transformed into the vowel *u*, while the *o*-reflex is dominant in the case of the back nasal. In addition to this, the vowel *u* can also be found in the position of the back nasal. The semivowel produces the vowel *a* in long, and *ə* in short syllables (*d'ān*, *p'əs*). The reflexes of the semivowel in unstressed syllables are the same as in long ones, that is, examples with both *a* and *ə* in this position can be found, and frequently doublets such as *don'esəl* || *don'esal* can be found in the speech of a single speaker.

The consonant system contains 23 units and has the following characteristics: one pair of affricates, reflexes of *č* and *j* in the place of the original **t'* and **d'*, the consonant cluster *čr-*, *l > l̥* before the long and the short stressed *u* (occasionally even before *i*: *g'ūlit*, *kr'ūlit*), unchanged original **l̥* and **n̥*, final *-l*, stable *v*-prothesis, stable status of the phoneme *x* in its etymological position as well as protheses before the syllabic *ɾ*, replacement of voiced consonants by unvoiced ones in the final position and the replacement of the sonant *v* by the fricative *f* at the end of the word and before unvoiced consonants.

In the idiom of Smišljak the contrast between the rising and falling accents no longer exists. Stressed syllabic vowels can be long or short while the unstressed ones can only be short, that is, in this idiom unstressed long vowels no longer exist. As a result, this system has two accents ('*V̄*', '*V*') and unstressed short vowels. Both accents can be in all three positions within a word and, with respect to the basic Kajkavian accentual system, deviations are relatively numerous.

With the exception of the local idiom of Lukovdol, which was studied and described in 1960s by Vida Barac-Grum and Božidar Finka, the Kajkavian idioms of the eastern Gorski kotar subdialect have until recently been barely studied. Only more recent studies of this dialectologically extremely heterogeneous area have contributed to their better understanding and classification. The phonological description of the idiom of Smišljak is therefore intended as a contribution to a better understanding of the Kajkavian idioms of eastern Gorski kotar.

Key words: *kajkavian dialect; Gorski kotar dialect; eastern subdialect of Gorski kotar dialect; dialect of Smišljak; phonology*